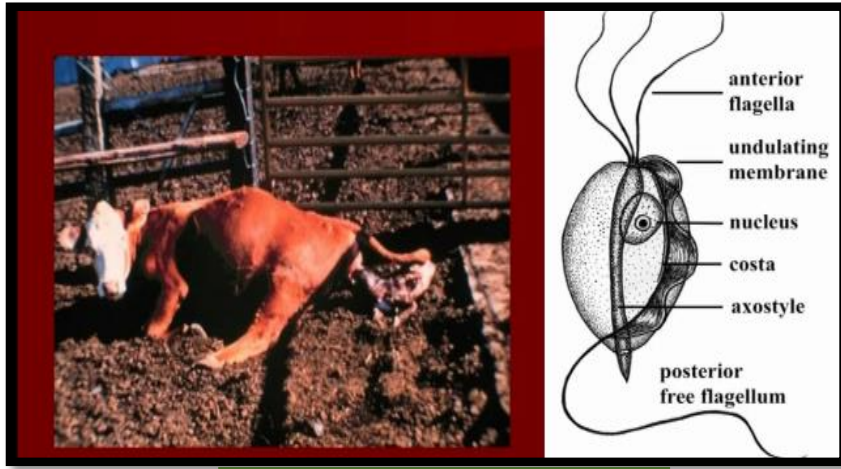

ચેપગ્રસ્ત માદા પશુઓમાં ગર્ભાવસ્થા ધારણ કર્યાના શરૂઆતના ૨ થી ૪ મહીના દરમિયાન ગર્ભાશયમાથી બગાડ પડવા માંડે છે અને ગર્ભપાત થઈ જાય છે. નર પશુઓમાં કોઈ બાહ્ય લક્ષણો જોવા મળતા નથી. ટ્રાયકોમોનાસ ફીટસ પ્રજીવ લાંબા સમય સુધી પ્રજનન અંગોમાં વસવાટ કરે છે. આ રોગને અટકાવવા માટે ગર્ભપાત થયેલ માદા પશુ તથા પાડા અથવા સાંઢને સંવર્ધન માટે ઉપયોગમાં લેતા પહેલા તેમની યોગ્ય ચકાસણી કરી ત્યારબાદ જ કૃત્રિમ બીજદાન કે કુદરતી સમાગમ કરાવવું જોઈએ.

ટ્રાયકોમોનાસ ફીટસ પ્રજીવ

(૨) સારકોસીસટોસીસ (Sarcocystosis)

સારકોસીસટોસીસ પ્રજીવથી થતો રોગ છે જે મુખ્યત્વે ગાયોમાં જોવા મળે છે. આ રોગ ઘણા ઓછા અંશે પશુઓમાં ગર્ભપાત માટે જવાબદાર છે. આ રોગમાં ગર્ભાવસ્થાના કોઈ પણ તબક્કે ગર્ભપાત થઈ શકે છે. સારકોસીસટોસીસ માંસાહારી પ્રાણીઓ (જંગલી અથવા પાલતુ) દ્વારા ફેલાય છે, માંસાહારી પ્રાણીઓના મળદ્વારા દૂષિત થયેલો પ્રજીવયુક્ત ખોરાક અથવા ચારો ખાવાથી પશુઓમાં ચેપ ફેલાય છે, ઉપરાંત સંક્રમિત થયેલ પશુઓ માટે કોઈ અસરકારક દવા પણ ઉપલબ્ધ નથી.

(૩) નિયોસ્પોરોસિસ (Neosporosis)

નિયોસ્પોરા પ્રજીવનું જીવનચક્ર સારકોસીસટોસીસ સાથે સામ્યતા ધરાવતું જોવા મળે છે, તેથી માંસાહારી પક્ષીઓ અથવા સસ્તન પ્રાણીઓ દ્વારા રોગ ફેલાતો હોવાનું માનવામાં આવે છે. માંસાહારી પ્રાણીઓના મળદ્વારા દૂષિત થયેલો પ્રજીવયુક્ત ખોરાક અથવા ચારો ખાવાથી સ્વસ્થ પશુઓમાં ચેપ ફેલાય એવું માનવામાં આવે છે.

પ્રજીવજન્ય સંક્રમિત રોગોનું નિદાન કરવા માટે નર અને માદા પશુઓના પ્રજનન અંગોમાંથી નમૂના લઈ પશુરોગ નિદાન પ્રયોગશાળામાં મોકલી આપવા જોઈએ જેથી તેમની ઓળખ કરી સમયસર સારવાર આપી અને રોગનો ફેલાવો અટકાવી શકાય.

જીવાણુથી થતાં રોગો:

(૧) બ્રુસેલોસિસ (ચેપી ગર્ભપાત) (Brucellosis)

બ્રુસેલોસિસ પ્રજનન દ્વારા ફેલાતો ચેપી જીવાણુજન્ય રોગ છે. આ રોગ ગાયો-ભેંસોમાં બ્રુસેલા એબોર્ટસ (Brucella abortus) નામક જીવાણુથી ફેલાય છે. બ્રુસેલોસિસ રોગનો ફેલાવો તરવાઈ ગયેલ ગર્ભ, મેલી, ગર્ભનું પ્રવાહી તેમજ વીર્ય દ્વારા થાય છે. આ રોગમાં ગાભણ માદા પશુઓમાં ૭ થી ૯ મહિને ગર્ભપાત થાય છે. નર પશુઓમાં બ્રુસેલોસિસનો ચેપ લાગવાથી વૃષણ કોથળીમાં સોજો જોવા મળે છે જેથી પ્રજનનક્ષમતામાં ઘટાડો થાય છે, તેમજ પગના ઘુંટણના સાંધામાં પ્રવાહી જમા થાય છે તેને હાઈગ્રોમાં ઓફની (Hygroma of Knee) પણ કહેવામાં આવે છે. આ રોગને અટકાવવા માટે માદા પશુઓમાં ૪ થી ૯ માસની ઉંમરે કાફ્હૂડ રસીથી રસીકરણ કરાવવું જોઈએ. ચેપગ્રસ્ત વસ્તુઓનો યોગ્ય નિકાલ કરવો. આ રોગ સાંસર્ગિક રીતે ફેલાય છે જેથી સ્વસ્થ ગાયો-ભેંસો પણ ચેપગ્રસ્ત થાય છે, તદુપરાંત આ રોગ મનુષ્યોમાં પણ ફેલાય છે.

હાઈગ્રોમાં ઓફની

તરવાઈ ગયેલ ગર્ભ

(૨) લેપ્ટોસ્પાઇરોસીસ (Leptospirosis)

લેપ્ટોસ્પાઇરોસીસ રોગ લેપ્ટોસ્પાઇરા હાર્ડજો (Leptospira hardjo), લેપ્ટોસ્પાઇરા પોમોના (Leptospira pomona) અને લેપ્ટોસ્પાઇરા ઇક્ટરોહેમરેજ્યા (Leptospira icterohemorrhagiae) નામના જીવાણુથી થતો રોગ છે. આ રોગના જીવાણુઓ ચેપગ્રસ્ત પશુના મૂત્ર દ્વારા ફેલાય છે. આ રોગમાં લાલાશ પડતો પેશાબ જેવા લક્ષણો જોવા મળે છે આ ઉપરાંત સંક્રમિત દૂજણી ગાયોનું દૂધ જાડું, પીળું અને લોહીવાળું આવે છે. લેપ્ટોસ્પાઇરોસીસમાં ગર્ભાવસ્થાના ૭ થી ૯ માસ દરમિયાન ગર્ભપાત થઈ જાય છે. આ રોગને અટકાવવા માટે નિયમિત રસીકરણ કરાવવું જરૂરી છે, ઉપરાંત પશુઓના રહેઠાણની જગ્યા જીવાણુરહિત રાખવી જોઈએ અને ઉંદર જેવા જીવોની વસ્તી પર નિયંત્રણ કરવો જોઈએ કે જે આ રોગ ફેલાવવામાં અગત્યનો ભાગ ભજવે છે.

(3) કેમ્પાઈલોબેક્ટેરીયોસીસ (વીબ્રીઓસીસ) Campylobacteriosis (Vibriosis)

કેમ્પાઈલોબેક્ટેરીયોસીસ કેમ્પાઈલોબેક્ટર ફીટસ (Campylobacter fetus) નામના જીવાણુથી થતો પ્રજનનજન્ય રોગ છે. આ રોગનો ફેલાવો સંક્રમિત ગાયો-ભેંસો કે જે કેમ્પાઈલોબેક્ટર ફીટસ નામના જીવાણુથી સંક્રમિત હોય તેમજ સંક્રમિત પાડા કે સાંઢના વીર્યથી કૃત્રિમ બીજદાન કરવામાં આવે ત્યારે થાય છે. આ રોગમાં વંધ્યત્વ, સમયસર ગરમીમાં ન આવવું, ગર્ભપાત અને વારંવાર ઉથલા મારવા જેવા લક્ષણો પશુઓમાં જોવા મળે છે. કેમ્પાઈલોબેક્ટેરીયોસીસ સ્વમર્યાદિત રોગ હોવાથી ઘણા પશુઓ એક વર્ષની અંદર જ સ્વસ્થ થઈ જાય છે. આ રોગમા ૪ થી ૬ માસના ગર્ભાકાળના સમયગાળામા ગર્ભપાત થઈ જાય છે. નિયંત્રણના પગલાંઓમા ચેપગ્રસ્ત પશુને બિનચેપી પશુઓથી અલગ રાખવા અને સ્વસ્થ પાડા કે સાંઢનો ઉપયોગ સંવર્ધન માટે કરવો જોઈએ.

જીવાણુજન્ય સંક્રમિત રોગોના નિદાન માટે લોહી તેમજ ગર્ભાશયનુ પ્રવાહી અને મૃત ગર્ભપેશીના નમૂના લઈ પશુરોગ નિદાન પ્રયોગશાળામા તેનું પૃથક્કરણ કરાવવું જોઈએ.

વિષાણુથી થતાં રોગો:**(૧) ઈન્ફેકસીયસ બોવાઈન રાઈનોટ્રેકાઈટીસ (Infectious Bovine Rhinotracheitis)**

ઈન્ફેકસીયસ બોવાઈન રાઈનોટ્રેકાઈટીસ રોગ બોવાઈન હરપીસ વાયરસ-૧ નામના વિષાણુથી થતો રોગ છે. આ રોગ થવાથી ગાયો-ભેંસોમાં યોનીમાર્ગનો સોજો તથા ગર્ભપાત જેવા લક્ષણો જોવા મળે છે. આ રોગમા ૭ થી ૯ માસની ગર્ભાવસ્થા દરમિયાન ગર્ભપાત થઈ જાય છે. આ રોગને નિયમિત રસીકરણથી અટકાવી શકાય છે. ચેપગ્રસ્ત પશુને સ્વસ્થ પશુઓથી અલગ રાખવા જોઈએ કારણ કે ચેપગ્રસ્ત પશુઓમા આ ચેપ આજીવન રહે છે. સંક્રમિત પશુઓના રહેઠાણની જગ્યા જીવાણુરહિત કરવી જોઈએ.

(૨) બોવાઈન વાઈરલ ડાયરિયા (Bovine Viral Diarrhea)

બોવાઈન વાઈરલ ડાયરિયા રોગ બોવાઈન વાઈરલ ડાયરિયા નામના વિષાણુથી થાય છે. આ રોગ ગાયો તથા ભેંસોમા જોવા મળે છે. આ રોગના મુખ્ય લક્ષણોમા આંખ તથા નાકમાંથી સ્રાવ થવો, ઝાડા થવા, મોઢામાં અને પેઢામાં ચાંદા પડવા વગેરે જોવા મળે છે. આ રોગથી પશુ સંક્રમિત થાય તો ગર્ભપાત થવો, નબળા વાઈરડાનો જન્મ થવો અને નવજાત પશુઓમાં બીજી અન્ય ખોડખાપણ પણ થઈ શકે છે. આ રોગને નિયમિત રસીકરણથી અટકાવી શકાય છે.

વિષાણુજન્ય રોગોની ચકાસણી કરવા માટે લોહી તેમજ મૃતગર્ભના નમૂના લઈ પશુરોગ નિદાન લેબોરટરીમા મોકલી આપી તેનું યોગ્ય નિદાન કરાવવું જોઈએ.

આમ, પશુપાલક મિત્રો દ્વારા જો તેમના પશુઓને નિયમિત રસીકરણ તેમજ સમયસર યોગ્ય સારવાર પૂરી પાડવામાં આવે તો તેમના મહામૂલા પશુધનને સંક્રમિત રોગો દ્વારા થતી ગર્ભપાત જેવી માઠી અસરથી બચાવી શકાય છે.

